1940 OKT. 18.

FÜGGETLEN MAGYARORSZÁG

Áll a malom, áll a vitorlája...

A Nagymező-utcában, a pesti Brodway felett megállt a vörös malom vitorlája. A neonszélű szárnyak nem forognak már, rőt fényt vetve a zöld tengernagynak öltöztetett hatalmas portás pufók arcára, kivágódó taxiajtókra, álmos soffőrökre. Meghalt a Moulin Rouge s szemben vele örökre elhúnyt a forgóparkettes, tükrös Arizona. Vendéglátóipari szövetkezet nyitott helyükön olcsó »típuslokált«, a csodálatosnak nevezett pesti éjszaka fellegvárait, sivár bűnök, kispolgári álmok, fülledt, mákonyos barlangjait »mára virradó éjszaka« bevette az idő.

Huszonöt évig forgott a falon a vörös malom vitorlája. Részeg pillanatokat, hajnali csömört, felbukkanó és elmerülő sorsokat őrölt, nesztelen suhanással mérte le a kort, amelynek szótárában fogalom volt, akár a darizó mangár, a kenderesi kúria, vagy a Berlin—Róma-tengely.

Mert a halkan suhanó, függönyös ajtó mögött mindent megtalált az éjszakai utas, amit szépnek, jónak tartott egy elsüllyedt, hazug, kegyetlen világ. Volt pezsgő, tánc és pohártörés, volt fülbesúgó pincér és szépasszony, mixer és parkett-táncos, tükör, rejtett fény, görlcsapat, dadogó báró s ott volt egyszer a walesi herceg is, aki az akkori ujságok elsőoldalas tudósításai szerint »lapzártakor még a parketten táncolt«.

A herceget azért küldték, hogy ismerje meg a világot. Eljött inkognitóban hozzánk is s itt Hain Péter felügyelete mellett megmutatták neki Budapestet. A Moulin Rouge-t, a Ritzet, a Váci-utcát, meg a Kakukot, hogy épüljön s okuljon, ha majd népeit kormányozza, a lordokat, szénbárókat, hajóstársaságok elnökeit, meg azt a néhánymillió hindut, maláját, szenegálit, pápuát, arabot, akik gyapotbálák gyilkos terhe alól valószínűleg alattvalói hűséggel lesték, vajjon mire tanítja majd Eduardot a Magyar Revű Tánczenekar és a kecskeméti »bárack«.

»Az ország szíve a Moulin Rouge-ban dobog most« — írta ájuldozó olvasóinak Az Est«, pedig az ország szíve valahol tompán, félájultan lüktetett, kihagyó pulzussal, földbesüllyedt cselédházak nádtetői alatt s rosszul világított külvárosi utcákban. »Szalmazsákok mint tutajok úsznak némán az éjjel árján« — írta József Attila, míg a herceg lapzártakor még a parketten táncolt s szegény Gelléri Andor Endre novellába bujtatva mondja el a »Nyugat«-ban, hogy Óbudától a Boráros-térig gyalogol valamiféle munka után, kávéházak teraszáról tépett leveleket gyűr szájába az éhség, megrágja s zöldet köp...

Milliók nehéz, vergődő éjszakái felett így forgott könnyű szárnyaival a vörös malom. De már őröltek csattogva és dübörögve a világ óriásmalmai, a »Führer« malmai, Mussolini malmai s az igazság malmai is, amelyek lassan, kérlelhetetlenül morzsolják az időt. Az ország, amelynek szíve a szeparékban, az inkognitópáholyokban dobogott, elpattant, cserepeire hullt, akár a falhoz csapott üvegpohár. Ám a vörös malom szárnya, mint valami gúnyos, rőt mosoly, újra felvillant a pesti Brodway felett. Az Arizona szennyesét már teregették odaát, valamiféle Gestapo-misztériumot fonva a forgóparkett köré. Rozsnyai-legendákat, Vass Arizona-balladát s a tizenkét tulajdonos kétségbeesetten vitázott egymással, meg a csőddel. Az Arizona beadta a kulcsot. A Moulin még nem. A szmokingot felváltotta az amerikai nyakkendő: kék alapon zöld sellők és sárga lóverseny, a grófokat a bőrösök, szűcsök, a pénz bűvészei. Csillanó hűtővel feltűnt néha egy-egy állami autó is, hogy az azóta már messzehajózott tulajdonos vörös függönyök közt kedves lányok társaságában feledhesse a nagyferenci politika fárasztó ügyeskedéseit.

S a vörös malom vitorlája ma éjjel végleg megállt. Új név villant fel a régi neonbetűk helyén: Budapest. Ám a kissé megfakult függönyök, kopott, vörös falak, zöld és lila hangulatlámpák között kísért a mult. A konzumnők még ott ültek ma éjszaka, fáradt, üres pillantással s ha nem állítottak már üres üveget a részeg vendég asztalára, mert részeg vendég nem nagyon akadt, a számla mégis furcsán megnőtt, a pincérek elfeledkeztek a visszajáró pénzről s amikor tusst húzott a zene, a gyatra műsor görljei lenge ruhában libbentek a parkettre.

A nagy beharangozás, kis hírlapi cikkek s hirdetések után új közönség ment el az éjszaka a Moulin Rougeba. Csendesen ültek, arcukon látszott, nem érzik jól magukat az ittfelejtett, rosszszagú díszletek közt. S éjfél felé, amikor a páholyokban itt is, ott is felbukkantak a régi pesti éjszaka mohikánjai, fizettek s elmentek haza. Ottmaradtak a szeparék, szomorú nők, dühös pincérek. Átlépett felettük a pesti éjszaka, az új pesti éjszaka, amely pályaudvarok éjfélig zsúfolt üzleteinek vakító neonjaival, aludni térő autobuszok elvillanó fényével, a Lánchíd haggesztőinek kék lidércfényével, sínfektetők zengő kalapácszenéjével várja a holnapot.

Vajda István

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: Kajdi István

Cím: Áll a malom, áll a vitorlája.

Forrás: Független Magyarország

(Hely) (Idő) 1940 okt 18 (Köt. v. füz.) (Oldal)

Tárgy

Osztályozás 792.4

Idő 1940

Személy

Helyszám

Közp. nyomt. XX. cs. 23. sz. Székesfővárosi házinyomda 1926 — 8891